١

٢٨٦

بسم الله الرحمن الرحيم

تحفة العارفين

بسم الله الرحمٰن الرحيم

جناب مخدوم صدرالدين جو سنڌ ۾ اچڻ

مخدوم صدرالدين بن محمد يوسف سنه ٩٠٠ھ ۾ بغداد شريف کان سنڌ
۾ وارد ٿيا. مخدوم صدرالدين صاحب کان قسمت قيد الماءِ جي
سانگي وطن ڇڏي هندستان جو رخ رکيو. اوچ شريف
رياست بهاولپور ۾ جتي مشهور جيلاني سيدن جو
خاندان آهي اتي پهتا. هن سو جي الوقت اُچ جي
گادي نشين صاحب جو فرزند مولوي صاحب
وٽ تعليم وٺندو هو. اتي [illegible] اتي ترسڻ ۾ آيا ته
انهي صاحبزادي جي طبع غبي هئڻ سبب استاد جي
تمام گهڻي ڪوشش ڪرڻ تي صاحبزادي کي سبق دل تي
نه بيهي. استاد جن کان لنگهه ڪري مخدوم صدرالدين
کي اهل سادات جي شرافت جي نظر جو اثر جي جنب
هيٺ هجڻ ڪري [illegible] برڪت سبب صاحبزاده
کي سبق ياد ٿيڻ ۾ [illegible] جي فضل سان مخدوم
صاحب جي [illegible] جي تعليم کان صاحبزاده پنهنجي والد بزرگوار
کي [illegible] مخدوم صدرالدين جو احوال [illegible] آهي [illegible]
[illegible]
[illegible]

(۲)

کي تيار نه ڪري پر ٽاريائين - آخر الامر شادي لئه شيخ صاحب
مخدوم صدرالدين صاحب کي پيش ڪيائين ليڪن ادب ڪري انهي ڪري
مگر مخدوم صاحب ورنديءَ ۾ چيو ته اُن سان شادي ڪرڻ مون جهڙن
وڏن بزرگن جي اولاد سان خاندان ملڻ ۽ جهڙي آهيان انهن جي
اهو شايد ... ترهن انهي ڪم ۾ هٿ وجهو. مخدوم صاحب
جي انهي ٻڌايل سبب ڪري هو شادي لئه شيخ صاحب پنهنجن وڏن
بزرگن وٽ سرخرو ٿيڻ لاءِ استخاره ڪيو الحمد لله بشارت
مخدوم صاحب کي ڏني ان ڪري مخدوم صاحب اچي پنهنجي
صاحبزاده جو استاد مقرر ٿيو ان وقت صاحبزاده
لعل محمد صاحب ... مخدوم صاحب کي اچي وچ ۾ جمال
هو ... ڪري بار ... پير صاحب جو شادي لئه هو
... خالق ... جي ... آهي ان ڪري جي
... ... آهي ... تمام
... ... مخدوم صاحب وٽ ... ذڪر ۽ سير
... جو ... شڪر ... هند ۾
... ... ليڪن ... آهي ... ترهن
اختيار ڪيائون - اهو ... ... لوڪن ...
... ... آهي ... آهي

ابا خوجا قوم جا باني گهڻي انداز ۱۱ سؤ ورهيه اڳ براهمڻ ۽ سلطان غضنوي
مکيه سلطانن ۾ هڪ الائي ڪري هو راجن پتي ۾ سلطان ڪرڻ
۾ ڪري سلطان جاري ڪيا هئا تنهن ڪري ترڪن ڪري هڪ گهڻي
سان سندن سلطنت جو زيادا گهڻن تعليم ڪرڻ ۾ مکيه
۾ مرشدن هو لوڪن ۽ عالمن ۾ گهڻي عزت حاصل ڪئي هئي
ان ڪري هي خاندان جو اڳيان تي بيٺو
مخدوم صدرالدين صاحب جن جو مقبرو اڄ تائين سنڌ
۾ سندن ڀائي عبدالرحيم الدين سان گڏ هو سندن گهر اڄ وقت
تائين وسط هئي ۽ اچ واري پيرن جا خليفا سڏيا ويا هئا
سندن وفات بعد سندن فرزند رحمت مخدوم عالم الدين
مسندنشين ٿيو. سندس انتقال بعد سندن فرزند مخدوم شمس الدين
مسندنشين ٿيو. صاحب مخدوم شهاب الدين صاحب
کي ٽي فرزند هئا هڪ مخدوم محمد ابراهيم قتال
ٻيو مخدوم صدر الدين ۽ ٽيو مخدوم شهاب الدين صاحب
جن جي انتقال بعد سندن فرزند مخدوم محمد ابراهيم صاحب جي انتقال
انتقال بعد سندن فرزند مخدوم محمد يوسف صاحب جي ان
انتقال بعد سندن فرزند مخدوم ... الله صاحب مسندنشين
ٿيو. مخدوم فضل الله صاحب کي ٻه فرزند هئا پهريون مخدوم

مخدوم ثاني ڄڻجن ۽ ٻيو ڏهون سرگروه اصفيا جامع الڪمالات
حضرت شاه عنايت الله الصوفي القادري باني الطريقه
۾ ٿيو آهي ۽ مخدوم رحمة الله شاه صاحب.

(حضرت شاه شهيد رحمة الله عليه جي ڄمڻ ۽ شهيد ٿيڻ جا احوال)

پاڻ هجري سنه 1066 مطابق 1649ع ۾ تولد ٿيا هو. سندن ڳوٺ
اصل مخدومن ۽ بزرگن جو هو جي متشرع صاحب علم هئا. پاڻ
پنهنجي والد صاحب کي ٽن پٽن مان وچان هو. سندن نانا
جن ملان [illegible] ميرزا صاحب جي طلب ڪرڻ هجڻ جي جو هو
اهو [illegible] پنهنجي والد بزرگوار جي وقت ۾ حاصل علم ديني
[illegible] جي وقت ۾ [illegible] رحمة الله
[illegible] جي [illegible] حال [illegible] حاصل ٿيو هو
[illegible] جمال [illegible]
[illegible] صاحب فرمايو
[illegible]
[illegible]
[illegible]

حضرت صوفي صاحب جن جو شجرو طريقت ۽ مختصر تعارف
جڏهن ٻال آغاز جواني جي عمر ۾ آيا تڏهن حضرت مرشد
صاحب جن جي طلب ۾ نڪتا وطن جيلان شريف کان نڪري
ڪيترا سفر ڪندي سنڌ ۾ آيا پلاڻ ڪري هتي سفر ڪيا ۽ هر هڪ
ميان الاهي بخش صاحب سرهندي وارو نقشبندي سنڌي خاندان ۾
شاهه حمزه شاهه وارو
ميان ابراهيم ڪاتيار وال پهچڻ کان پوءِ جڏهن ڏهاڙا گذريا ته
ڳگهندڙي گهمندي ملتان شريف ۾ آيا اتي شيخ شمس الدين ملتاني
جي مزار تي رهيا ٽي سال رهي دکن ملڪ ۾ برهان پور
شهر ۾ حضرت شاهه عبدالملڪ صاحب جيلاني جي مزار
تي حضرت پير دستگير شيخ شاهه قطب الاقطاب
غوث الاعظم جيلاني محي الدين سيد عبدالقادر جيلاني رحمة
الله عليه جن جي خدمت ۾ حاضر ٿيا جتي حڪم مليو
ته واپس ملتان وڃو ملتان کان دهلي ۽ دهلي کان قنوار ڪالي
پور ۾ ميان برهان پور بمبئي ڪاٺ جي ڪليڪٽن ملڪ ۾ شهر
ٿي جوڳي نظام دکن جي خدمت ۾ حاضر ٿيا حضرت
عبدالخالق صاحب جن بادشاهه جي وزارت جو ڪم ڪندا
هئا تڏهن ليلا شهر جي خدمت ۾ حاضر ٿي عرض ڪيائون

۽ غلام خدا صاحب علت نيه جن جي براھ جي طلب لاءِ حضور
۾ حاضر ٿيو آهي سال الحمد ٿيون جلگو لوڪ کين خدا صاحب
جي وات ۾ هڪ هنر ويهي انهي کماڻي جو حڪم ڪيو
(شعر ... ۾ سنڌين ...)
لوءِ حضرت سرڪي صاحب هڪ سال ۾ جي خلافي
جاءِ هئي ويهي ويٺو جو ڏينهن سر ڪمال نگران ۾
اسرار نجاهيو ڪمالون جو جسم ۽ وسري وين ڪمالو ولين
۾ ورسري وين ڏين ملڪ ۾ بالنن جو دل لما گنو آئي
انهو رسور قيتي جو اصرار آهي جو انوارات سڀئي والله
ترتيب حال قي فخر ڏو آهي ۽ وقت جو قدر رڳو
وسنده وڏياڙا ڏين هشت مراقبه ۾ اسم الله تعالى اهل
جو ڪمالون اني البالني قو ... حڪ تاري باتين
هڪ باطن حال جي باطن حال جي گهرو شغال
لڳي باطني وقتي باطن سان تڏهن جي حال
ٿي ٿيندا ... وڌيڪ ... باطن
هئي ٿيندو هنا حال انڪار انهي هال ۾ ڪين ٿا هئي
سال معلوم گڏنڊي وڏو ڪشف سرحتري سيد گر
ڏي طلبي ... ڪيو جي ڏني ۾ هنا

باطن ۾ ته سڀ ڪا خبر هين. هن سان ڳالهه لڳ ڳجهه هن سندن
سواري ايندي لڳي هئي. حضرت صوفي صاحب جن ٻاهري
۾ ويٺا هئا. اوچتو سندن نگاهه وڃي صوفي صاحب
جن تي پئي. پوءِ پاڻ انهيءَ کي حڪم ڪيائون ته فقير کي سڏي ڪري
اچو. آخر پاڻس جو حسين حضور ڪار ئي ساڻن گڏ حضرت
صوفي صاحب کي وٽ آيا. مگر پاڻ جو ڀار هن سان سانده
ان ٻاري جيڏي ته نه هئائون ۽ وري پاڻس جو ڪيائون
ڪلهي گوشت ۾ پيل هيون سي پرن ۾ رهيون ان ڪري
سندن طبع عليل ٿيل هئي. پاڻ تن نصيحت جا پڻ
ڪنائي ڏنائي. انهن فقير جو علاج ڪيائون اهو چيائون
حوزاڪ ۽ سندن ٻڪريا ڪڍو جو وري ترقي واري حالت
کي پهتا ۽ سرخرو ٿي ويا. سو ۾ فقير عطا تن
جنهن پنهنجي صاحب فرمايو:

ايهين شير جي مثل سوري سڃ پرين ڪي ڪانئي قربين ڪي وهي ويل ٿيل
پيو تنهن ساڻ پيل ڪسي تن قبوليو
۽ سڃو ونڌيان ڏس ته نهان ته وٿين سرتيون
معشوق ڪري لاهون اڳ لاهون ڪي پڇي ويا ڪانئي
معشوق وٽ ڪي ويا سي ويا

حضرت صوفي صاحب جن جو مرشد حضرت شاهه

ڪلهوڙن جي سنڌ ۾ اچڻ

اڳ ۾ هڪ سال جيترو عرصو مرشد صاحب جي حضور ۾ رهيا
۽ فيض جي ڪامليت حاصل ڪري مرشد کان موڪلائي پنهنجي
وطن اچڻ جي اجازت ورتائون ۽ موڪلائڻ ڪرڻ جي رخصت
چاهيائون ته ان مهل حضرت شاهه عبدالملڪ صاحب جن
۾ ٻڌون سندن اڳيان مرڪي فرمايائون ته هتي
سوڪڙين مان هڪ سوڪڙي اوهان کي ڏيون ٿا ولو اهي
۾ ٻڌون هيون ته تلوار ملتي ۽ ڪنڊي اها تلوار
ڪنهن مرشد سندن فرمايو ته اسان جي ... ادرو آهي
ٻڌو فرمايو ته سر حاضر آهي ... سندن مرشد فرمايو
ته مگر صاحب ... صبر ... ته ڪري ترڪ
ٻانهن ڪري پائي پاڻ اها تلوار ڪلهي مبارڪ تي
هوندي ... کان آيا ... وطن ڏي روانا
سندن مرشد جو اهو امر هو ته هندستان سان ...
ڪيو وڃي ... ڪري ... ٻاهر
گهري جي سواري ... همت ... جي
هي ... آيا ... وقت

۾ هئو مئي ڀي ڪيا ٿي ۽ انهن ڀي ڏٺو ۽ ٽن سالن
ترڪي ۾ رهيا. جڏهن پاڻ دهلي ۾ وارد ٿيا ته سيد
بچيو ۽ وال هر هڪ سيد حسين علي شاه ۽ سيد
عبدالله شاه سندن مريد ٿيا ۽ ان وقت دهلي ۾
بادشاهه جا وزير هئا. بادشاهه انهن ۾ هئا ۽
۾ هئي رتن خبر ان جو ڏينهن ٽي سندن ۾ آيا اتي
مسافري ۾ ضعيف ٿي پيا، مگر روح ۾ هندي فقير
سائين هميشه سير الله ۾ آيا ۾ ڏوري ۽ وليءَ
ويا. پوءِ انهن بخش مقام سرهند شريف پيران پير جا مريد
ٿيا. انهن هندي فقير جو خليفو وڏو سليمان هندي هو
ان وقت ۾ پير جو ساٿي هئو
ناظرين صاحب حضرت صوفي صاحب ڪالان الف قدم صالحين
ڪالان وڏي قدم حضرت الله صاحب ڀائين ۾ جهه پيرن گذاريان
سي اڄ شريف ۾ ماڻهن خليفو قدم ٿي گذريا
يعني پنهنجن ماڻهن جو هو جهڙي ڪ ٻيا قدم
شريف قدم هئا ۽ صاحب شيخ ماڻهن ۾ ڪري
هو جو بنياد انهي ماڻهن سالن جي جي هو
وقت هو گذريو. يعني شيخ جي ڪم ڪيو

مسئلي مسائل جي بدولت واري ٻاڻ ابرام صفي لکي حضرت
صوفي صاحب جي برهان پور ڪان ٻڌي اچن لعل رادبيت
دار راز ٻڌيو تنا عبديت جا آواز سنڌم تيا
من عرف نفسه فقد عرف ربه يعني جنهن الفوط
پنهنجي نفس کي سڃاتو تنهن شخص تحقيق پنهنجي رب
کي سڃاتو ... وارو جيڪو جلوو ڏيکو
آڳي جو ڏاڍو سڃاڻم عبديت جو آواز هو سو هيڏانهن آو
جو هيڏانهن اهو هر اسبت ظاهر ٿي
سڀڪو ٿئي آهي نه تفاوت ڪو
لاهوجود الاهو خاص هي ٿيو
آهي سارو ئي سر صورت سڃاڻم

هي ٿي هڪ جان لوڻ ته هي هڪ آهي
لا سين جنهن لاهي ڇاڪ هوئي جا خاص لا
آڳي ڪوئي جي حضرت وجود سان ڪل مسائل هئي
هتي هيڪڙائي هڪ ٻي ذات ۾ ٻي بيان ڏني وٺي
لفظ ڏيلان ٿو هڪو جلوو ٿو جلوو
وهو لڪمه الاعضا سماڪج اشارو

ٻارهون نقطو - نفي ۽ اثبات

اڳي اثبات ۾ ثبوتي هئي جيئن نفي ۾ اثبات ثابت ٿي پئي

مرد منزل کي ڪڏهن چئي هوءِ نه هوءِ

فسبحان الذي بيده ملكوت كل شيء جو جاهي ٿي سو
جو ديهي ڪالهه هئي ڏٺو وئي ليڪن هوند اڄ ٿيون
اڳي ديهي ٿي پروي جي حالت هئي هينئر ديهي وساري پئي

عربي شعر

قصة العشق لا انفصام لها
مرضة العشق لن علاج لها

يعني عشق جو قصو پورو نه ٿيندو آهي نه ئي عشق جو مرض
علاج پذير ٿيندو آهي - قصو ڪتاب اڳي جو مرشد هالن کي
مشرب صوفي صاحب واري سنڌ ۾ مروج ۽ هو جنهن جو
تون مشرب ايڏو ڇا جي ان ڪري هزارها آدمي سندن
مريدي ماڻهون دنيا ۽ خاصيت اها جنهن عطا ڪئي ليڪن آدمي
متاثر ٿيندا هئا ۽ خصوص المخصوص کي ڏٺ ڪريم جي نگاهه
جو قرب حاصل ٿي ٿيندو هو. هڪ شخص حضرت
صوفي صاحب جو مريد ٿيڻ لاءِ آيو ته ڪرڻ ڪشالي

لهه قرب رباني کي به ڇهي پهتو آهي. باعث خلق جي
حسد جو هيءَ ظاهر ۾ صالح پير جي ٻين کي ڪمن جي تهمت ۾
ٻڌي جو پيرا ڪيائون. ٻيو ته ان جي مريدن جو زور ٿيو
جنهن ڪري ٻيئي ڌريون وڙهيون. ناظرين کي هي معلوم هجي
ته مٿان ٻڌايل تن ميان جي صفا صلي ته شاهه ڪريم بلڙي واري
جي درگاهه جي شهر آهي. هي خاندان پيرائيءَ سان گڏ بلڙي
وارن لاءِ جو تائين هئي ۽ وري ظاهري سبب ۽ ان پيرائيءَ
هن طرح جو شاهه ڪريم جي اولاد جا مريد آهي صوفي
صاحب جا مريد ٿيا. انهي ڪري ويڙهه انهي خاندان
کي ڪجهه ته هئي انسان آهي وڏو لوڏو آهي ان ڪري
حضرت صوفي صاحب جي دفع ڪرڻ لاءِ هي رٿون
رٿايون ويون آهن. صلح ڪيائون ته حضرت
صوفي صاحب کي دعوت ڏني وڃي. انهي ڏينهن
ماني کارائي جنهن ۾ زهر هئي ته سڀ ڪي فقير مريد
جن ۾ فقط فقير ان ڪري امانت هو ان فقيرن
کي جو ڪجهه ٻڌي فقير ناظرين کي معلوم هجي
ته ... شاهه ڪريم خاندان ڪرامت
... حضرت صوفي صاحب ...

اجازت جو بار آيل جو ڪمن ۾ جاءِ ائي ٿي هئي مگر
هنن کي ٿي دليم اهو ئي خيال آيو حضرت صوفي صاحب
۾ دفع ڪرڻ جو پاڻ هنن دعوت قبول ڪري
ڪري فقط هڪ فقير سان اوڏهين مولانا ڄيٺا مين
فقيرن عرض ڪيو ته قبلا هي غلام ٽه سال هلن پاڻ
فرمايو ته فقير بزرگو هن فقير کي ڏيکاريو ته
آخر ڪار ائي آيا ذاڪرن ڪي گهرهن ٻلڙي ولون
ٿيون سمجهو شروع ڪئي ته دعا آ حضرت
صوفي صاحب جن فقير سمجهه ڦري ڪري ويٺي
رهڻ ٻلڙي ولن فقيرن سمجهه ڪري سيني فقيرن
فيض حضرت صوفي صاحب ۾ سندس همراه فقير
ڏي پيليو هو فقير ويچارو لوڙهيا اما نت وارو
هو سو الله جي ڪري پيو ڏاڍا لمڪيو
پاڻي کين ڪچهه به اثر ڪونه ٿيو جنهن ويٺا هئا تن
ويٺا هئا جن هن فقيرن لاءِ ڪي ٿي هن پاڻ فرمايو ته
ڪافي ڪري هڪ خاص ڪانئن چوڻ سان هئا
خود ڪا ڪري ڪا خاص لوڙهيو
عرض ڪيو سائين مرڻ مراد اسان ناقص کي

اِنهن ڇهن اکين جي ٻڌا ٿيا ان بيت جا اثرا ايترو ته بلڙي وارن مريدن
تي پيو جو سڀ سندن پيشان ڀڳي هليا. جن ۾ لوڏا
تاڙه، مراڳوها، دلاڻ، ڏاهري ۽ ڦل ذاتين جا ماڻهو هيا
(اِنهن ذاتين مان اڄ به گهڻا مريد آهن) باقي گادي وارن
صاحب جي ڪي مخصوص آدمي اتي بيٺا. پاڻ ته ڪي ميرانپور
جو رستو ورتائون. پوءِ پاڻ سڀ مريد بلڙي وارن جا جوان
ٻڙا ڪيڏي ڀڳي بيا. جڏهن بلڙي وارن ڏٺو ته حضرت صوفي صاحب
جي دفعه ڪيو هيئن سو ته شهر پرانڌرو سڀ مريد لينو تو
ڏي سو تمام عاجز ٿيا ۽ دل ۾ سخت ساڙ ميرانپن. پاڻ
جڏهن بلڙي کان ٻاهر نڪتا ۽ سانجنا واهه تي پهتا ته اتي ڪس
شاهه ڪريم جا باطني طور لنگهن ان جين ته اٿين ۽ گهرڙي ٿي جي
جو هم بيان هي بيت ڏنائون.

سانوڻ هيم سچ ۾ صبح والنر ساه
سلعنت ۽ مان هڪڙي ٻيرلي ريالي ه
اندر ٻيهي رلي ه. ٻاهر ٻڙا يال تخضني ڪي.

مراڳو صفي روح ۾ سڌ وصياه مخدوم
سمس ڪلڪ ڪوري لوڊ اللهزم

سرتيون پرين سنڌ ۾ مجاهدن معلوم ٿيو -

انهن ستن ئي ڄڻن جو اثر انهن مريدن تي ايترو ٿيو
جو جيڪي واهه تي هئڻ پير صوفي صاحب سان لڳاتار سيا
سي حضرت صوفي صاحب سان گڏ هليا آيا جيڪي واهه
تي هئڻ پر هيا سي انهن تي موٽي ويا - انهن مريد جيڪي
تيار هئڻ جو اولاد اڄ تائين عمر پور ۾ آهي - انهي ستين
ڄڻن واري ڳالهه هئڻ پوءِ انهي گهڻي دشمني
ٿي ۽ هيرڪي - هيڏا انهن صاحب تحرير جو فيض اهڙي
قدر مشهور ٿيو جو سڄو علائقو تي قطار ڪري بيهڻ
۽ آڱر جو اشارو ڪندا هئا ته صاحب فيض جا
ٿي ونيدا هئا ۽ گهر بار ترڪ ڪري حضرت صوفي صاحب
جي خدمت ۾ رهڻ لڳا - فقير ۽ گهڻي انداز ۾ گڏ
ٿيندا رهيا - [illegible] پيرن تي جادو گهڻو [illegible] خدا
ڪو جادو ۽ [illegible] عزت [illegible] جو [illegible] ٿيڻ
[illegible] جادو گر [illegible] الزام [illegible] [illegible]
[illegible]
حضرت شاه [illegible] جو ذڪر
[illegible] [illegible] [illegible]

سرليوني پرين سنڌ ۾ مڃائين معلوم ٿيو.
انهن ٻنهي جي جوڙي جو اثر انهن مريدن تي ايترو ٿيو
جو ڪيترن واھ جي ھن پير صوفي صاحب سان لنگهي پيا
سي حضرت صوفي صاحب سان گھڻا آيا جيڪي وٽس
۽ ھن پرھيا سي ٻاھري موڪليا. انھن مرتد جيڪي
نيا تن جو اولاد اڄ ڏينهن عبدالرزاق آھي. اھي شين
ونڪاريل ذاتين جا ماڻھو آھن ٻيو ته اهي ڳجھي دشمني
۽ باھ ڀڙڪي ھينئر انهن صاحبن جو فيض اتي
قدرتي طور تي سڄو ماڻھو ڪي قطار ڪري بيٺا
۽ آخر جو اشارو ڪندا ھئا صاحب فيض جا
۽ ونڊ ڏيندا ھئا ۽ گھر ٻار ترڪ ڪري حضرت صوفي صاحب
جي خدمت ۾ رھڻ لڳا. ته فقراءَ ڪيئي انهن ۾ ڪو
لنڊ مرھيو سڻان ۽ ٻيون ڪي ڀاڄوڳي جون ڪان سوا
ڪو ڄاڻو ۽ مريد ٻنهي عزت وٽن جو ھوند ڪاري تن
ڪاھ ۾ مٿين ڄاڻ ڪري عيب الزام ڪئي لطف ۾ منصوبا ڪري
گھڻا ڪل.

حضرت شاھ عنايت جي شاديءَ جو ذڪر

الطافي عيش ۾ حسب جا ڪم عقد تزويج ۾ آيا

ٻيون مرحوم سيدن جي مخدوم محمد عمر صاحب جي نياڻي هئي
انهي مرحوم مان ٻين ڄڻا اولاد ٿيا هئي. ٻيو مرحوم مخدوم
جي راڄا جي خاندان مان هيو ان مرحوم مان ٻين وڏو فرزند
شاه خليل الله شاه هيو جو شهادت جي وقت پنهنجي ناناڻ
جي ملڪ ترڪستان ڏي هجرت ڪري ويا. ٽيون مرحوم سيدن
جي مخدوم محمد اسماعيل جي نياڻي هئي ان مان ٻين
ڄڻا اولاد ٿيا هئي. چوٿين مرحوم سيدن نصرپور جي
جي گهراڻي مان هئي ان مرحوم مان ٻه فرزند شاه عزت الله
شاه ۽ شاه مصرم الله شاه هوا جي به شهادت
وقت پنهنجي ناناڻ ڏي هليا ويا. انهي ٻنهي جو اولاد
هندستان مان حضرت مرشد صاحب جن جي دربار ۾
ملي وڃي اچي ملاقات ڪندا آهن.

(مختصر صحبتي جو هند پول)

اهو ساڳيو وقت سنڌ جي حڪومت اڙي انگريز هيو
منجهس ٽالپر حاڪم ٽي هيو انگريز حڪومت هئي
الوقت ۾ حڪمران ۾ ڪلهوڙا جراتي پڻ هوا جي
حڪومت جو بابو وڌي ۾ سرڪار ڪندي ڪري هاڻوڪي
ولايت جي پرستان ڪي پنهنجو ڦيٺا هنا جي جنهن مرشد

جنهن ڏاڍو ڏهيو سنڌو درياه جي پار جو ملڪ انهن جو
هيو. ڪلهوڙن جي يار محمد انهن جي گهرن تي ڪاهيون ڪري
ملڪ کسي لوڏي ڪڍيو. جي ابي 1740 ساڌو سرال ڌر
۾ حضرت صوفي صاحب جن وٽ سلام ڀيا جن ڏاڏا
ڪلهوڙن حضرت صوفي صاحب ذي مانڻو سڃاتا
۽ اڳي ياتون اسان کي والين ڏنو جنهن ڏي حضرت
صوفي صاحب جن ياڻون ذات سان اتفاق ڪيو هو
جو ڪلهوڙن ۽ اڳي آڳي ابي سالم پيا آهين سو ساڻن
ڦي سر ڏيا ۽ ڪن سانده ذي آڳي ادري جا لوڪ
کي اڄ گهاڙي ۽ ڏنئي ۽ پڇي ڪن ۽ اڳي فقيراڻي حال
ڪو سيد ڪسندا. جو نيا وٽا ۽ اهڙي رعب ڏور ۽ مرتبو
صاڻن جي تارخ ۽ سد جي ذي هندي ۽ آدم ساٽ ۽ ڪلهوڙ
جو نالو نيار هو ندو. فارسي واري ڇپو آ ۽
ڌنڌو ما ڦري فنا ڪندو ولي پيا ولي شناسند = لهي
جو ڪي شيخ علي جو لفظ اييذي پيا دڪي ساد خلق لفظ ايذي
جنهن انهي ڪري ڪلهوڙن کي حضرت صوفي صاحب
جن کان ضد ويٺو ۽ ٻرڻي وارن سيدن ۽ مرشدن ۽ سني
مفتي ملڪ انهن سان شامل ٿيا ۽ ميدو ڪيا ڪي

زمانو

۳، اسان جي حضرت صوفي صاحب جن سان نسبت جي جاءِ تي
جن لاءِ شرع هندستان ۾ آهن ساڳي وقت سلطنتن لاءِ
جن جي حڪومت هندستان جي مرڪز تي هئي ۽ سندن حڪم ڪانه
هن شامل هئي. ان وقت هندستان مغلن جو آخري
بادشاهه فرخ سير هو انهي ڪري جن پاڻ ۾ سلطنت
جي بادشاهه سان وقت حيدرن ته ان جي ذهن جي آنرازون
حضرت صوفي صاحب جن جي مريدن ۾ عروج آهي
ان ملڪ جا هي ته هندستان جي حڪومت اورهان ڪان
ڪسيد اسان انهي جي آڳيان اڳين آهيون جن بابت
آڳيان جهڙي ناظرين صاحب. ان وقت دهلي جي حڪومت
اهڙي هئي جو جيڏيون رهيا ته به سير يا جي ته ٿي سير ڪاما
ڳالهه ڳنڍي وارو حالت هئي. شهنشاهه اورنگزيب جا
پٽ پوٽا ۽ ٻيا رولن صاف جي سڀ هي هئا ۽ هنن جهڙا
وزيرن جي هٿ ۾ راڄ هو جنهن ڪري ويتن جي ٿيندي
ٻي وڏي سان تخت تي ويهاريائون ان ڪري
فرخ سير کي اهو ڏکيو سڌو محمد شاهه آيو
ان ڏينهن ۾ پاڻ حضرت صاحب جي وڏي ڪتاب سان
سنڌي ڀلاري مرشد انهي سڀ هئا جي [illegible]

(سنڌ ۾ مريدن جو ارادو)

جڏهن ان وقت ايهو هندستان جو بادشاهه اميري قربان جي زور
تي زور ڏنو اتي پنهنجن سڀني مريدن جي هندستان مان سانڍ
گڏ ڪري هتي جيڪي سنڌ ۾ سنڌي پنهنجن هزارن کان
ڏهه مريد ٿيا هئا تن سڀني ارادو ظاهر ڪيو ته هند جي
حڪمرانن ۽ بادشاهن جي برڪت واري زور ساڻن منهن ڏيڻ
ڪشتين جو بنياد رکيو ويو. انهن جو هنن هزارن کان
سو سنڌي جانثار خليفا صاحبن ۾ جو ڏهن ورهن کان خليفي
هئا جي هر ڪنهن ادب جي عزت ڪري ۽ فقط ۽ مرشد
حڪم تي ۽ انهن دشمنن جو بنياد پٽي ڇڏڻ
مان هڪ خيال ظاهر ڪيو جي لاءِ ليکي عزت لاءِ
جن مان انهن فقيرن جي زور ۽ وقت ۽ ولايت جي
دست ڏئي جو شاهي ڪري ڇڏيندا.
ميان الله ڏتو ۽ روحاني ولرو سنڌ ۽ مريدن لنگر
خلق صدا جو پيشوا شاه قلندر علي شاه جي گڏجاڻي
اندر ميان الله ڏتو وهن ۾ گڏجاڻي
ڪئي انهن شاه شجاع جي سنه ١٨٣٣ع ۾ خراسان کان
پڇي ٿي سنڌ ۾ انگريزن جي ليکي لڳ سو ڏنو ڏي

٢١ مير جان الله شاه صاحب جي حضرت جي دروازي وٽ
دعا طلبي جي مريدن لاءِ آيو صبح کان منجهند تائين حضرت
جي دروازي وٽ حجت سوڙ لنگهيو پر ... ۽ اندر صاحبن
مير جان الله شاه صاحب جي هر وقت عرض ڪيو هو مگر ان
جيستائين اجازت نه ڏين تيستائين اندر اچڻ جو ...
هو ... [illegible] ... شجاع جي خادم ...
شاه شجاع جي خادم عرض ڪيو ته ... ۽ حضرت
... [illegible] ... حڪم ... ته ...
... [illegible] ...
... شاه شجاع جي ... عرض ...
... ۽ ... ته شاه شجاع جي ...
... [illegible] ... مرشد ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...
... عرض ڪيو ته ...
... شجاع ...
... [illegible] ...
... [illegible] ...

شرط هجڻ ڪري روپيه نذرانو نيلن ڪرڻ ٿي وڃي ۽ اهو ڳالهيون
جواب خدا جي وڏي بيت ۾ هلائي ۽ نيلن جو هڪ ٻيو
گهوڙي ۾ هي صاحب لاڙان =
اي ناظرين، صاحب سڳورن جا پير شاه قلندر علي شاه
جهڙي بنگله ۾ رهندا هئا سو جهڙو دارو ... الذات
مثل هڪ درگاه جو هڪ شاه قلندر علي شاه جن
عنصرين جو لباس بنائي ... الذات جي
جو تڙي مالڪ بيابان ۽ ٻين درگاهن ۾ ۽ قرآن شريف
... بيابان جو ... درگاهن ... تا برزخ
بابت محل سگار ناصو چار رو ... سلطان
جن صاحبن جي بيت ۽ پوري جي اندر الله تعالیٰ
۽ هوڪي ... هر ذري اهو ... ناظرين
سڳنداڻ مرشد جي حڪم جا تابع ... قياس
ڪري ۽ جهڙي مرشد سائين جي مريدن جا اندر قوت
هئي اُتي مرشد وري ... زور ...
نگرش ۾ قضا الاهي جي اڳيان سر ڊرائو هو ۽ حضرت
صوفي صاحب جن جي مرشد جو اهو ... جو

ٻين خليفن جا نالا جن کي حضرت صاحب جن اجازت بخشي

مير جان الله شاه صاحب روهڙي وارو

شاه عبداللطيف صاحب ٽنڊوي

ابن احمد جو سومرو فقير

اسحاق فقير صاحب - نصرپوري

خواجه احمد جو پٽ خواجه عبيدالله صاحب عرف خواجه حامد

حاجي محمد فقير - ڪراچي وارو

محمد صديق فقير صاحب - ٻيڙن وارو

خليفه صاحب ابوبڪر - جاتڙيا لڳ

الهداد فقير ٻنان

خليفه صاحب سليمان هندي فقير

حاجي محمد شاه صاحب

ميان اسماعيل شاه صاحب - ٽنڊوي

شاه عبدالڪريم شاه - ٽنڊوي

سندن خليفن مريدن ۾ ڪي سندن خيال حساب اڳئين ڪي ڪم

مري ويا ٻين -

انهن ڪجهه مريدن خليفن کي اڳتي ڪونه ٻڌايون

ڪرم

۽ عجيب حقيقي جو نالو آهي اسان نماز پڙهنداسين.
۽ بيان نماز پڙهنداسين جو ته نماز سان نماز نصيب
آهي آهي آخر سڀني مريدن ۽ خليفن عرض ڪيو ته قبله
اسان به اوهان جي حضور ۾ شهدر ٿيون ترهن پاڻ
مير جان الله شاهه - جي روهڙي اچڻ جي موڪل ڏني لڳ
۽ اجميري جي [illegible] جي پيا ڏولن تي توهين علائي ڏيو جو
لوٽن فقير جي سنڌي ڪم اندرن ۽ شاهه عبداللطيف صاحب
لنڪي جي ٿي موڪل ڏنا ڏولن ۽ فقير اسماعيل صاحب
ڪي به ٿي ڏجن لاءِ حتم ڪيو ۽ پيس [illegible] جي خوشال
ڏنا ڏولن - لدو هين هنر صاحب جلوس ٿئي ٿي ويئي پڻ دهرلو
لجنه پاڻ جي وقت او بيحو سو هنري فقيرن صورت جو ڏيڍ هزار
صوڇين جو به هزار فقير تاج پوش فقير هئا حضرت صوفي صاحب
صاحب جن جڏهن مريدن جي هزار صاحب جن سڀني جي وفات
۾ انتقال ڪري ويئا هئا انهن جي تاج ۽ ڪرا ٽوڙا هئا ۽ سنت
سو فقير اهڙا سنت هيا جن جي پنهنجي جسم جي خبر
ڪانه هئي ڪثرت سوڍ سادات هوا تن حضرت
صوفي صاحب جن جي نزديڪ پر لوڻ قبله ڪجهه تيار ڪيون
گئي پاڻ فرمايو ته جنگ ظاهر جي آهي پلي تياري ڪئي

لاءِ عرض ڪيو ته پهريان هٿيار ڇڏي، آهي پاڻ فرمايائون
ته هو جيڪر ترڪ ڪجي ته تلوار جهڙي گنهگار مان پاڻ
مخلوق بغير سندن مطالبي هو تنهن کي حڪم ڏنائون ته
هٿيار ڇڏيا ۽ هٿ نه تيار ڪيو ويو، هو اهو حڪم پاڻ شهيد ٿيا
ڏنو هو مگر سندن لشڪر اهڙو ويڙهه جو آهي هٿيار
هٿ ۾ وٺي ترهن ياري پنهنجو ڏيئي ڏنائون ۽ جيادڙن
انهن ترڪن جي جهڙو هي ڏيڍ ڪنڌ واهي هين رکيو
کما لشڪر ۽ ڪيڏا هڙ ڏيڍ آخر تائين انهن حضرت جي اولاد
وقت آهي جي پير پير خاص ۽ پيتا آهن آخر تائين واري
هڙتال انهن پنهنجو پاڻ هي حڪم ڏنو ته دشمن جي لشڪر
کي هڪ ڏک ڪان ۽ ڏک ڏئي هٿ اڇا ڪري مراقبه
جي ڀيٽي ويٺو

لڳڻ جيلان ٨ ذوالقعد ١١٢٩ ڪان وسفر تائين

آخر تاريخ ٨ ذوالقعد ١١٢٩ هجري فرخ سير جي حڪم
جي لشڪر جي حضرت سوڀ جي فقيرن ۽ ٻين ساٿين
تي انهن جو احوال گهڻو بچيل باقي هيون جو لڙائي
شروع ڪئي ۽ سڀني فقير حضرت سوڀ صاحب جا آهر
هيا جن مهل تيار ٿيل ڪٽي دشمن جو مقابلو ڪيا

تن مهل پاڻ ڏسي چون لڳا ته هيڏي ته حق هوندي
ته هو هتي بيٺا ترار ڏين ڪري ٻين دشمن اڳي وار
ٻڌڻ گهرجي ته قتل الموذي قبل الايذا يعني دشمن کي
ايذاءُ ڏيڻ کان اڳ ڪهڙي مطلب ته بادشاهي لشڪر
کان اڳ ديرو ٻئي اهڙي سخت ڪوس جي حالت ۾ مٿيان
هلي هيڪڙا فقير ڪسي پيا پيا اهي پيا فقيرن جي حالت
اهڙي هئي جو جيڪي آيا تن سي اهو خيال ڪري ته آيا

اشد البلاء على الانبياء ثم الاولياء ثم افضل ثم

يعني سخت بلائون الله سائين پنهنجا پيارن بندن تي موڪليون
ان ڪيل ڳهت ولين تي ان زمان ۾ هيءَ جنگين جي ٢ سال
ٿيا نه مولا جنگين ۾ اڳي پير ڏنا ٻئن جزهن تي
ميمنا جيئڻ ڏهاڙي جو ويهه هزار فقير شهيد ٿيا ته
حضرت صوفي صاحب جي مريدن جي لسٽ ۾ پورهي
ڏوهه ڪري ورتو جي ترت رتا مالڪن اهي ويهه هزار
شهيد ڪري ڪڍن ۾ ليونيل آهن جن جي شفيع شفيعه
ڪري سگهيا آهن —

حضرتن جي ڏوه جي تت

يا محمد جلهوڙي فرمان شريف ۾ الحمد تي جوال

قسم جو انجام الا ربه ٿيندو هو) شهداد خان ٽالپر جو حضرت
ميون صاحب جو سنيو هو. (يعني پنهنجي ڌرڪ هنن ان سوڌي ان
شادي ڪئي هئي) جيئن سردارن ۽ سادات ٿي ضمنا ۽
حضرت ڏٺو ۽ پنهنجي ڏاڙهي جا وار ڪوڙڪليا ۽ جڏهن ڪلبن
۾ هئي ته **نهن ڪوم الاشريف** ۾ ئي ڪليو ويو آهي اهو حال ۽
احسان ڪي ويو جهڙو آهي فقط اهو حال حول ونت
آڏهي عاقل اقرار ونڻ الا ۽ **حضرت ميون صاحب** ۽
حضور جن آيا ۽ پان **ڪوم الاشريف** ونڻ ڇپيا اوڻ ۽
رومال ۾ ٻڌي فرمايو ته هن شيءِ جو خيال ڪريو آهي
هي ٻي ڪوهن ماهه جي ان ته آهي سر حاضر آهي.
تنهن تي مير شهداد خان جيون قبلا ڪلهوڙن ۽ قسم
ڪيون آهي ۽ وار ڏاڙهي جا ڏنا اٿس پان فرمايو ته
ڏونگر سنڌي ڏاڙهي ڳنڍيو ڪنهي ڪڇ ڪئي ٻيو ٻيو
هن راڄ جي ربه اڌما آهي پان ڏوري فرمايائون.

ڇپي ڪري آيو تمنا نار ۾ روز ڌاءِ
ڳي ڪنڌ سڀ ٿي لٿي ڀاڳ ڪرا ۽
ڦاٿنڻ ماڻهو ۽ ٻه مراهي ته ڪئي

ٽيئي مال صورتون جنهن جهڙي ماڻ
جهوري ۾ ماءُ سهڻ گڏ تو سڄڻين
[illegible] ليڪ سهڻ [illegible] ذيبان بيان فرمايو
ديد مصحف بر سر دسيت ڪيفيت آن غيب گفت
پڙهيو ديگر [illegible] قرآن جانِ فدا
يعني قرآن ڪريم [illegible]
غيبي الهام سان [illegible] قرآن ڪريم جي الوهي
[illegible] حضرت سهڻي صاحب
جن فرمايو ته [illegible] صورتي جي
[illegible] آهي [illegible] آهي سگر انسان
[illegible] قدرتي اسين حي الا
بان جوهر عقلمندي ذي سيري هليا ته هزارين
فقيرين نشان هليا سگر بيان قرآن جي فرمايو
ته انسان جي نشان هو ذهن اهي لکو ڪي ياتون
عيان ٿيون ته جيڪو هي ليکو ٿي اندر سر انسان
جو هر هنر آهي سر انسان ائين جا [illegible] ته آهون
اهو حال ڏسي ڪي موتيا ڪين نو تيا اهڙي طرح
ڪلوري ۾ لکي جو تي ليکا جي [illegible]

اچي پيا فقير جوڙي ويا. باقي پنڌرهن فقير سائين رهيا جن ۾ لٽيو
جي ويٺا آيا. [illegible] فقير [illegible] شاهه سائين جي [illegible] جو فقير [illegible]
[illegible] ذاڪر بيٺا بيٺو. [illegible] قبله [illegible]
ڪي [illegible] سائين هو فرمائيندا [illegible] آهي [illegible]
۾ [illegible] ڌيان جو حڪم ڪري [illegible] اوهان جي وري
ڪوڏ [illegible] ڪيو [illegible] فرمايا [illegible] انسان
کي حضرت امام حسين سيد الشهدا شهيد ڪربلا
[illegible] آهي [illegible] ته ڳالهه ان لڳي
ڇڏيائين. گهڻي ڪاري تان لڳي ڇڏيائين [illegible]
ڪري اوهان [illegible] اوهان حالت [illegible] رکندا
فقير جي فقري [illegible] اوهان جي هلندي [illegible]
[illegible] فرمايا [illegible]

[illegible]

ڪلهوڙن جي سنڌ ۾ آيا. ويهه ورهين ڪالا فقيري
[illegible] پهرين [illegible] وقت [illegible] دنيا ۾ صاحبزاده
شاهه سرور الله شاهه قلندر سائين گفتگو ڪيائون جا
[illegible] شاهه سرور الله شاهه قلندر جي [illegible]
[illegible] ڪلهوڙن [illegible]

ليکن پريت ملاح جي ۽ ڇڙهن حضرت صوفي صاحب جن
اچڻ ۽ ڪين ٻنا ٻيلڳا ڇا. ڪي شهيد ڪنهي اهامرت ۽
منصور ناهي تيار ٿيا هئن. انهي ڪمري کاٺوري ۽ جيئن
ليڪن جو عيب هيئن الٰهي ڀيرهن احد جهنو لو حضرت
صوفي صاحب جي باب مرحلو ڪيو ٿڌهن بنهي جي ۽
جي بدليتي حضرت صوفي صاحب جي حق ۾ شاحق
مڻ جي مريب ڏسي بيحڪي بيٺ جي حياتي ۽
اي برجت ڪري الشريف جي احمد مرکي ڏڻي ۽
ڏامرهي جا ... ڏي ۽ ... ڪري ... جوري ٿين
ڪهري ۽ لو ترتيب خدا صاحب ... جا ... ڏسڻ
لئي ... ڏي ۽ لوڻ احسان سڏيو ... لو ڪي
جي خير ... آهي ... ماڻ ... ۽ ... اسان
حايون اسان هو ... جا ... ڪي هن لئي ... جي
ان الله لا يضيع اجر المحسنين ۽ تحقيق ... اصل
ترارن جي پڙا ... جا ... ۽ ... ڪي ...
۽ ... جي ... ڪري ... ڪري ...
انهن جو ... ڪري ... ڪري ... جي ...
سندن ... ۽ حضرت رحمة الله ۽ ولد حضرت

فضل الله شاه جو ابو يا ننڍو حضرت رحمة الله شاه جو فرزند
حضرت محمد يوسف شاه جو بيان - پاڻ هڪ مريد هئا اڪي
صاحب شريف جي ٽنڊي ۾ ويهندا هئا اعظم خان ڪيوال
ڪيو فارسي ۾ - ماجرا عشق مگر روي - يعني انسان
سال جنگ پڙهي - پاڻ جواب ڏنائون حضرت جو بيت
فرمايائون

آن مرد گرو سن فلڪ تيز ڪردند -
التش مهر و ماه و پروين ڪردند -
اين بود لعيبت از ديوان قضا -
ما را چه گرفت اين ڪردند -

يعني حضرت ذيشان حضرت صاحب آسمان تاريخي سج چنڊ
تارا جيئون ان ۾ سنگاري ڇڏيا. الله ذيشان قضا سان
انسان انهي لعيبت هوا انسان جو ڪجهه ڏوهه ڪونهي
انسان جي قسمت ۾ اهين هو ان ڏات پاڻ حضرت
پيرن جا وڏا مرشد - يعني هتي تائين ڏنو ويو
ان فرمايو اشد البلاء على الانبياء ثم الاولياء
ثم الامثل فالامثل - يعني سخت آزمائش پيرن جي
[illegible]

مرحبا هم ورد ي لواب جو - چرا بدنام كردي بي‌وفا

تنهن جو لسان حقيقت - يعني بدنامي ڇو بدنام ڪيو

بر زمين جي سر جوان جي نشان ڇو ڪيو - بيان فرمايو

عاشق جو نفس [illegible] جلال جي ٻانهي [illegible] سر شد العيت

عاشق جو ٻولڻ جو هي جو عالم [illegible] ڪري - جو ٻيو بيا در تفصيل [illegible]

لواب جو هلال ڪشف حقيقت نيا امت آن طول امل

يعني هاڻي حافظ ڪهڙي آهي قدر - بيان فرمايو

[illegible] عشق [illegible] عالم و دوام ما

يعني جنهن دل عشق سان جيئري ٿي - اهو اصل نه مرندو

اسان جي دفتر ۾ ليل آهي جهڙي نام آهي - لواب

نا حباب جو - چرا امامت اولي الامر نيا سمي

يعني [illegible] لوڪ بس وڏل امير جي لغيراي محي

[illegible] ڪهڙي [illegible] آهيم چيل [illegible] حافظ [illegible]

اسان جي [illegible] جي ڪهڙي [illegible] جو اسان مرشد

من [illegible] هاڻي [illegible] لواب [illegible]

چيو هلال [illegible] آهي - يعني هاڻي دل

جي مراد ڪهڙي [illegible] آهي - بيان فرمايو

[illegible]

چار تکبیر زدم یکسره بر هر چه که هست

يعني جڏهن مون صوفي جي چشمن سان وضو ڪيو ان وقت
چارئي تڪبيرون هن کي هڻي ڇڏيم يعني ترڪ ڪري
دنيا جو هر شيءِ سڀ وساري ڇڏيم اهي محمد رضا نالي
لوڪن يار محمد جي جو -

دوست بی‌صبر لشوم ما لم حاجت اینجا

بین در تیغ بهر قتل و جدا است اینجا

يعني اي دوست خنجر جي هٿ مون جو وقت هي آهي
هن دم هي تيز ظالم جي وهڻ ۾ تو لب حڪم ڏئي قتل جو
ڪرڻ فرمايو ٿو ن -

ساقیا برخیز و در ده جام را خاک بر سر کن غم ایام را

يعني اي ساقي اٿي ڏي پيالو ته جو هن دنيا جي غمن
تي ڌوڙ وجهه يعني وسار

سنڌ ماءُ ٻانهي جي شهادت ساتي قبول پسنديده
ڪرڻ فرمايا ٿون، بحر يا شاه رحمة الله عليه محمد يوسف
پنهنجي پيشي جي قتل ڪاڻ ام آئيو تهجي وڏي ۽ پاڻي ڏي بخشن
عرض فرمايا ٿون -

وحشی عشق چو نبود آنکه شود لاغر غزال وحشت خوش کنند

گر عاشقي بياد ر کشتن مبارڪ . مردان بود آنچه مراد انگشند
لکي عاشقن زندان جو قتل گاهه ۾ جنهن بيهودگالسواءِ
توبرقائي جي ۽ کنهن آهن جي سڀ عاشقن مان جهين ۽ کسن
کان ۽ ڏڃ جهڙي مردانه بيهو ڪنهن ۾ ۽ اسندو آهي - هلال جانور
سڀ کنهن ۾ اسندو آهي - اين جي هتم ڪيا لوڪن ۽ نماز
۾ مشغول نيو آهي جي نماز ۾ مشغول ٿيا قاتلن ۽ جلادن
ترارين سان سن قتل ڪيو - قالوا انا لله و انا اليه راجعون -
لوءِ پاڻ حضرت صوفي صاحب - آسمان ڏي ڏسي کري
فرمايو -
ڪيلشنه اين عم کہ مسلوه لوحم کردي ز عشق ماه شنو -
يادآني نماز شو بالله عاشقي توبه کرو ماه شنو
لکيا - هن ڏنب مولا ني کهي توڏڪي - جو محبوب عذاب توڏي
۽ عشق کان توبهه ڪبي ياءِ اي محبوب خدا صاحب جو قسم
آهي ۽ تنهنجي عشق کان بيا ساري عالم توبهه ڪئي آهي مگر
مان نو توبهه ۽ ڪندس - اين جي پاڻ ۾ نماز ۾ مشغول ٿيا
قاتلن ترارين هنيون مگر اثر نه ٿيو اهي ظالم ڏاڍا شرمنده
ٿيا - تڏهن پاڻ جهڙي قاتلن تراريون هنيون تي اهي
ذڙهو مهرون محبت ڏنائون ۽ تنهنجي تراڙ جا سرشار و تان

علي ڏٺين ساڏي ڇپايون ڏهن تولن تان سوا ڇهه لوهه جو تيرو هو
ٻه ٻيلن ۾ سجدي ۾ ويا، قاتل الاتلار سان لين شهيد ٿيو
شهزادن شهيد ٿيا. جي تاريخ ۱۳ صفر المظفر سنه ۶۱ قمري.

قالوا انا لله وانا اليه راجعون

جڏهن ته حضرت صوفي صاحب جي قاتل جي شڪل ۾ حضرت
امام حسين عليه السلام جي قاتل شمر ملعون جهڙي هئي
فارسي واري جملو آهي ته
سينه قاتل بيرحم چون شمر بفرقش زد دو ضرب زخم گراني
يعني قاتل بيرحم شمر ملعون جي شڪل هئي ته ان جي سيني
تي چڙهي ڪري هنيا سر مبارڪ ۾ ٻه گهاو جن سان شهيد ٿيو
مرحبا شهيدي مرا زعيد سعيد جزاك الله في دارين جزا
يعني مون کي شهيدي جو ڪمال جزا ڏيندو الله سائين، تون هي خبر
جو ٻڌو ته ميدو ناظرين ساڃاهه وارا ان عالم ۾ حضرت جي
اهڙن ڏکن جي يادگيري ٿيندي. صوفين سڄڻن جا سر ليکا
ڏسا لين هن حال ڏسي هتيا ڪري الله سائين جي نياز ڪري
دوستڪاڻي دادلا توهه سا رلي مخلص خليفن جي توسيلي
الله الصمد جي نياز نياڪري سان چاهي
(شاهه) ... آهي اوهر ... اسار جي

صوفي لاکوفي جو، پاڻ ئي صبر هيا، مذهب ۾ هن بوڙهي پاڻي پير
حضرت سائين وڏير تي ماهر ٿي هن جو رشتو آهي

انهيءَ جاڳڻا حادثي جي بيان ۾ حضرت صاحب عبدالقادر بخش بيدل صاحب
عليه رحمت صوفي ويٺل روح ڪري شريف ڏاري هيٺيون تاريخ نازل فرمائي آهي

عشق چندين جلوه برمشتاق بي سر و پا نمود
بر رخ خاصان آن جلوه در تحت لسود
اصفيا و اتقيا آتش اندر جان فروخت
انبيا و اوليا را دستبرد خود نمود
اي بعد از رحلت ختم الرسل احمد سه بار
صولت آن سلطان اعظم برسر عالم ربود
اولين کبرا قيامت قتل اولاد رسول
در حسين شهادت که مثلش نيامد در وجود
دومين صغرا قيامت واقعه لبس بولک
دوئم حال منصور قتل شه حلاج بود
سيوم صغرا قيامت ... وصد
[illegible]

باده با پير دربد نوشين جام پر درد عاشقي
قسمت بيدل ز بحر فيض تر آن پيمانه بود

حضرت صوفي جي عمر ٽيهه سال ٿي هئي جڏهن بيدل بيان فقير صاحب قادر بخش بيدل فارسي ۾ چيو آهي. جو سندن فارسي شعر ۾ موجود آهي. مبارڪ جو دهلي وڃڻ لاءِ ٻيڙي تي سوار ٿيا - جڏهن بيدل حضرت صوفي صاحب کي مشهد ڪيو. تڏهن ميرانيو ڪهڙا ڏيکاري ويئي نعمت ڏهرايا ڏيا. فقير اولاد ڏيارڻ جيڪي رضا اهڙين لاءِ تيرو ڪري جو حڪم ڏنائون. هي سر مبارڪ کي ٻيڙي تي سوار ڪري دهلي ڏي وڃڻ لاءِ تيار ٿيا. جو فرخ سير جو حڪم هين ته اهڙي آدمي جو سر وڍي ڪري اچو. جو جو بادشاهي لشڪر جو خيال ڪري پڇي. مير صاحب مير جان الله شاه عليه رحمت، خليفه حضرت جي رونوان پير سان غزل تحفه طور ڏيو فرمائين ٿا ته اهي ڳالهيون بادشاهي اسان کان ڪيئي ويندو هر اسين ٿئي سان حضرت صوفي صاحب جن جو شروع نصرا ڪي غزل ڪي پڇي اهڙو غزل عرض رکي ٿو

(غزل نمبر 6)

غزل

ای نفس شوم شتاب لیس کن ز کبخدایی
با بزرگان نمانی از افت هم جدایی

دا کروه دیر پکلم شیطان د فتنه کر
بر زمان بی تکلف دانسم بی بنیایی

چون تنگ لقی الا مبهم فریب عامان
خاصان خورده شیطان داشتن این دعایی

وول به تیب مطلق فعل لرتنیت برحق
هر شب بفکر شیخی هر روز خودستایی

باشد برحق کنایت شیطان رفیق و یارت
یک لحظه دیده وا کن بین آخر این عمایی

داعوی دد النش لو دیم د آخر دیم
یاد دست بین در آمد بعد وصال یا نی

در سر خیال دنیا در بر لباس فقرا
آه این چه گنده نامی آه این چه حیا نی

از دل هوس برون کن وان خرقه کو نباشد
سلطان بلعقلی [illegible] آمد برهنه پایی

از خرق تمام غفلت [illegible] دنیا
در خلق کرده ظاهر [illegible] ولیانی

از دست گر گریزی گویم صریح و لعنت
ور گنج فقر لیشد رستی ازین گریزانی
از خود حیا ستاند در خلق نیست سرشت
ای شه دریست نادان تا کی چنین برانی
جبر گذر ... تم ... مسلم
بگذر ز دست باز گردی دائم که بیرون آنی
از دست چون تو عالم محضریست دو عمت
آن مقتدای عالم با جمیع پیمبرانی
آن خیر النبیین و آن سید القرشین
آن دافع الزلات و آن نور سبحانی
با مصطفی است یکتن با مرتضی است یکدل
با اولیا است یکجان و آن سر انبیائی
آن نور ذوالجلال است و آن ذات باکمالست
آن واقف منزلست و آن وجه خدائی
آن وارث نبوت و آن حارث ولایت
در دست خاص و عامش از در کند عطائی
آن عاشق حقیقی و آن عاشق مرفق
یا شیخ غلامیت الهی و آن نور مصطفائی

(غزل دویم میرزا)

ای بر قد تو زیبا تشریف کبریائی
دینی از تو شد هویدا در بندگی خدائی
حقا که تو ز پاکی دوری ز عیب خاکی
دارند هر دو عالم بر عصمتت گواهی
نازد بتو امامت بالد بتو شجاعت
در حضرت سخاوت حاتم کند گدائی
ای فخر بر تو زیبا وای زیب بر تو شیدا
عشق از تو شد هویدا ای جان پارسائی
در سالکان والا با تو کسی نسنجم
ای نور دیدگانم دُرّ گران بهائی
مطلوب سالکانی مخدوم عارفانی
معشوق جان نشانی محبوب دلربائی
صبح قلندرانت گو برده از شبانم
شد بر سرت مسلّم آیین مقتدائی
در عهد تو ولایت بر اوج عزت آمد
چون ختم بر محمّد شد کار انبیائی

طلاب حق ز هر سو در حضرت دویدند

از خانقاه ان دیگر برخواست پیشوائی

ای قطب وقت دائم دور تو گشت قائم

بر راه استقامت عبدی خدا نمائی

شیخان کبیر گشتان اندر حسد فتادند

دادند در خلائق انکار را روائی

ز اقوال کافرانه کان در حق رسل بود

آن بولهب فراجان کردند از خدائی

خاصان حق شناسان در پای سجده کردند

عامان برنگ غولان در جوش و هوائی

افکار جاهلیت دو بیت از کجا لیست

عامان چو گرگ تیره غارتگر ماه در صفائی

وآن شد به پیش ساقی در محفل ستا هم

وانی سا نزه در توهم اوی تولی و هیائی

فرخ سیر قحط و آن شاه جاهلیت

برگشت بی تحقق بر قول آن عالی

شیر سید زنیک گیر و ملکش فتور تا کر

یارب لقد نبا الله من عقل روشنائی

برخواست تا لیث نه شیخ وجود حق را
غافل ز سر بریدن افزون کند ضیائی
آن مرشد یگانه وآن عارف زمانه
رفت از جهان برون زد در عالم خدائی
آن گردباد خذلان واین چشمه ساز عرفان
آن منبع ضلالت واین نور اهتدائی
آن دست فرد شیطان واین شخص ذات رحمان
آن ظلمت شب طین واین نور مصطفائی
آن دفتر جهالت واین مخزن شریعت
آن عامل بوسوسه واین جامع خدائی
آن خاک تیره پست واین انوار رحمت
آن لقمه کدورت واین روضه صفائی

(غزل سوم میر)

ای در رخت عیان انوار اولیائی
وای در دولتت مبین اسرار انبیائی
شاها بلند قدرا رحمی بحال مسکینم
افتاده در مذلت از طعن روستائی

کس بدست خود بدشمن هرگز نداده باشد
از لطف بر دو عالم باری به مهربانی

غیر از تو کسی ندارم جز تو کسی نخواهم
بی تو دمی نباشم با شکنه همه تو مانی

تمام قصیده که کرده در قدس حضرت الله
پیوسته خمید در حضرت خدائی

با جمله دل شکسته پیوسته باشی جولش
در حضرت تو دارد آئین جبه سائی

سر مبارک جو دوم تاری ہی ہے مگر فقیر سائل کہتا ہے
جتنے سر مبارک کی لمبائی چوڑائی ہے پھیلا تو جتنے اس سر کی
گنجائش جراؤں جن لڑی سے خلق عبرت وقت ہنستے ہیں ہم
فقیر جس جتنے سر کر لیا ہے ہم ایسے صبر
کے زینہ دوم اس سر مبارک کی قسمی اس جسم کی
عرض فقیر سر مبارک کی چوڑائی ہم پر جاتی ہے
سر مبارک فقیر کی جبہ لپٹ
وہ دوسری شکل اور خصوصیات کے
الاول فقیر جملہ بدہ داریں
یعنی صورت کی تھی جسکا یقین نیا اس طرح اور خصوص

منصوري ميراڻو ٿيو هو هاڻي لوڻ قاهي جي مسي ۾ نئون
صرف سڳي اُتي جوش خروش نئون ڪيائين. سر
صحن جي نشين سر ياد رهي. سر مبارڪ جي لکيا شيدي
جڏهن مخدوم نوري صاحب جي جاءِ وٽان آيا ته جڏهن
مخدوم [illegible] ن. پر جڏهن سندن خيال ۾ وري [illegible]
ته ڏاڍهن هيٺئون غيب روح جو آئي جو [illegible] يان
فرمايائين [illegible] ان جو جواب مخدوم نوري جي [illegible]
مخدوم نوري جو جواب جو ليل بيت هي هو

جگر شير نداري سفر عشق مکن
سبزهٔ تيغ درين ره زنم مينگر برو

يعني جي شينهن جو جگر نه ٿا رکين ته عشق جي ميدان ۾
مسافري نه ڪر جو هن تلوارن جو اولاد [illegible] جو
جهيڙو آهن [illegible] اتفاق سان هڪ وقت مخدوم نوح سيد [illegible] جاءِ
جي درخت هيٺ هو سر مبارڪ زبان گوهرفشان مان
هي بيت فرمايو.

سر در قدم يار فدا شد چه بجا شد - اين بار گران بود ادا شد چه بجا شد

يعني منهنجو سر يار جي قدمن ۾ قربان ٿيو ته ڇڱو ٿيو
جو [illegible] ڀاري هو جو سر تي ڪنئي پيو هئم ته

صحبت ۾ چيو ته پوءِ يار ڪهڙي فرمايائون ته آءٌ قدوم نارا -

عشق همين هست نه دگر است ۽ يعني

عشق ھن کي چئبو آھي ته پيءُ ٿي - قدوم نارو ھي پرتي

ٻي ھوش ٿي وڃي ۽ گھڻي دير کان پوءِ ھوش ۾ آيو -

سر مبارڪ جو رستي ۾ ميرٺ پهچڻ :

انھي طرح سر مبارڪ کي شھر ۾ شھر گھمائيندا دھلي پهتائون رستي ۾ سر مبارڪ پارسي ابيات لقيت ڪئي ۽ حضرت جو اھو ڪيل ڏسي ھزارھا آدمي مريد ٿيا چون ٿا ته دھلي تائين سر مبارڪ بيت ستو بيت فرمايا ھوا ۽ ڪشيدا مرشد سر مبارڪ جا ٿيا ۽ اھي بيت ٻي سر نامي ۾ موجود آھن -

دھلي ۾ سر مبارڪ کي پھچڻ جا احوال ؛

جڏھن سر مبارڪ دھلي ۾ فرخ سير جي ڪچھري ۾ ويو ته شيخ عبدالغني ۽ سيد حسين علي شاھ - پنھنجو ال جي فرخ سير جي دربار جا امير اھڙا ھيا ۽ حڪومت جا ٿنڀا ھيا ته انھن سڀن حضرت صوفي صاحب جڏھن پاڻ مرشد سائين جن جو ڪلو کي سنڌ ڏي آيا ته سڀ مريد ٿيا ھئا - فرخ سير خوشي سان خبر ڪئي ته جڏھن

مانجهو سنڌ ۾ اسان ڪال ۾ حڪومت ڪسن جو خيال ڪيو هو
ان جو سبب گهرايو انهن وانجي ۽ سڀ عام ماڻهن کي اطلاع
ڏنو ويو ته جڏهن پڻ سنڌ بادشاهه جي ڪچهري ۾ آيا ته
هن سڀني لوڪ اسان جي مرشد هادي جو سير اهي ته جڏهن
هن ن بيرڪ شيرآن جو عزم سير ڪي ۽ اڻي جو آئي
تو انهن سڀني مبارڪ ۽ ڏوري ۽ سنڌ مبارڪ ڪي تمام
تعظيم ۽ تڪريم سان پنهنجي قبضي ۾ آندائون.

سر مبارڪ جو سنڌ ۾ اچڻ ۽

انهن سيدن مريدن بلڪل گڏجي حفاظت سان سر مبارڪ
کي سينگاري سنڌ ۾ ٿاٽ ۾ رکي سڀ ڪي نئي ڀان سر ۽
پنهنجي آڏين سان سنڌ خانهن آندائون ۽ آڻي حضرت
جن جي قبر مبارڪ سان ملائي ۽ سڀني پاڻ وٽا ڪي سميت
هنن جهنڊا جي درگاهه آهي ان دفن ڪيائون ۽
تربت مبارڪ به پاڻ ٺاهيائون.

شهنشاهه شهيد ڪال لڳو صوفين لاءِ وڏي تڪليفون.

جڏهن عالمن حضرت صوفي صاحب جو سر مبارڪ
وڍڻ جو اعلان ڪيو ته ان ڪال انهن شهر به شهر منادي ڪرائي
ته جيڪو شخص صوفي جو سر وڍي ڪي اسد وال ڪي پيش ڪندو

انعام ملندو. ان حاليءَ ۾ سندن مريد حيران پريشان ٿي ويا
۽ گهٻرائجي ويا ته ڇا ٿيندو. ان تي صوفي جاني ماما ٻڌايو ته
پر اهڙين سختين هوندي به سڀ صوفي حضرت صاحب
ڏڪندا ٿي رهيا آخر گهٻرائي پاڻ ملڪ ڇڏي ويا
ترڪين عاملن کي حڪم ڏنو ته جهڙيون اڳيون ڳالهيون
لڳي پيو جا پيل ذرو ٿي ڏک هڻي ٿي ڏک هڻي اٿي
سنڌ ۾ شال الله ايندو ٿيندي ته جاگيرداري صوفي
اُهي ان کي ۽ ساري سنڌ ۾ اڄ ڏي پيا ڏکيا.

شاهه عنايت شهيد جي اولاد جو بيان

حضرت شاهه عنايت شهيد جن کي ٽي فرزند هئا هڪڙو

1. حضرت شاهه خليل الله شهيد عليه رحمت
2. حضرت شاهه عزت الله عليه رحمت
3. حضرت شاهه سلام الله قلندر عليه رحمت

حضرت شاهه خليل الله صاحب جو بيان

ڪتابن ۾ لکيل آهي ته جڏهن حضرت جن کي شهيد ڪيو ويو فرخ سير
جي لشڪر حضرت صوفي صاحب سان لڙائي جو ارادو ڪيو
حضرت شاهه خليل الله کي هندي ڦرڪي لڳي نائي

ڏي هندستان لئي ويا جتان پاڻ ٻين مريدن سان
ايران جي طرف ويا ۽ ساري ڄمار ايران ۾ رهيا
پاڻ حج ڪيو سوال هيا سندن ڪاڻ ڄاڻون ايران ۾ سندن
مرزا ابراهيم سان [illegible] آهي ڏنيون [illegible]
شاهه خليل الله شاهه صاحب ساري عمر ايران ۾ رهيا سندن
حياتي ۾ [illegible] جو بيان [illegible] قاجار [illegible]
پاڻ ڪئين وفات ڪيائون [illegible] ڪيائون [illegible]
[illegible] آهي جنهن صاحب [illegible]
[illegible] [illegible]
سندن [illegible] رهندا هئا

حضرت شاهه عزت الله شاهه صاحب جو بيان

هي صاحب حضرت صوفي صاحب جن جو وچون فرزند هو
شهادت جي وقت پاڻ ننڍي عمر جا هيا ۽ مريدن
سان گڏ سندن حڪم موجب ايران [illegible]
هند ۾ رهندا هئا [illegible] حضرت صوفي صاحب
[illegible] شهيد الله جو قتل [illegible]
[illegible] ظلم [illegible] صوفي جو [illegible]
[illegible]

تڏهن اجمير شريف جي پير جو حضرت صوفي صاحب جن جو خليفه
هو اها ڳالهه ٻڌي ته دل ۾ خيال ٿيس ته مرشد سائين جن
جو ڪي شهيد نه ٿين ڏنو ۽ فرمايو هئائون ته توهان فقير جي وقت
ڪم ايندين سو شايد هاڻي وقت اچي ويو آهي تنهن اڄ
ئي خيال ۾ اها آهي ته اهو سمت وارو صوفين جي اڳيان
نه آيو آهي سو هڪڙو دهلي ويو ۽ ان وقت دهلي جو بادشاه
محمد شاه هو بادشاه اجمير شريف وارن جو مريد هو
خليفي صاحب بادشاه سان صاحبن کي ڪرڻ بابت ذڪر
ڪيو جنهن تي بادشاه جواب ڏنو ته اوهان پنهنجا پير آهيو
صوفي صاحب جا مريد ڇو ٿيو تان ڪا فرمايو ته جڏهن هڪ
دفعه منهنجي نظر حضرت صوفي صاحب جن تي پئي
ته منهنجي پيري اسان اڏامي ويئي جنهن ڪري سان
ڳالهه اڏامي ويئي [illegible] لکي [illegible] ٿان پوءِ بادشاه ڪجهه
جي ته صاحبن جو [illegible] جو شيراز پور جي شهر
جي آس پاس واري زمين جا هڪ هزار ايڪڙ هئي
انهيءَ پوءِ ان خصوص جاگير ڏني حصو زمينداري جو پروانو
ڪري ڏنو ۽ اسان کي لکيا [illegible] ٿان پوءِ صوفين
کي شهيد ڪندو ۽ انهن سان [illegible] جو ظلم ڪيا

جيڪو تحفو ويندو پيلي پيماني تي جاري رکيائون ۔ اهو پرواني
حضرت شاه عزت الله قدس سره صاحب جي ناني سان منسوب
ٿيو جو اڄ تائين موجود آهي ۔ ۽ اهڙيءَ ريت ؟ اڄ تائين سندن
اولاد ۾ جي گادي نشين جي هٿ هيٺ آهي
پرواني خليفه صاحب ليکي پير اجمير شريف جي ميلي هال
جي حيدرآباد پور آيا ۽ حضرت شاه خليل الله قدس سره
جي هن مبيت صاحبزادن مان حضرت عزت الله شاه
جي گادي نشين حضرت سيد ال ڪال پوءِ فرزند
اڄ وجيه گاسابال حيه صاحب جي وقت ۾ جڏهن
جي خليفه محمد اسماعيل صاحب مان پڻ هاڻوڪي اهڙي
طرح خواص جي جلسا ۾ ڪي ۽ باڊيري جو سلسلو
سالگرهه جاري شرع تي جاري ضياء جي
جي گادي هيٺ ۽ وس لڳي اڄ تائين اهو سلسلو
هلندو پيو اچي ۔ آخر پاڻ سنه ۱۱۸۴ هجري ۾ تاريخ ۱۲
جمادي الثاني بمطابق ۱۶ ... تي هن فاني جهان دار البقا ڏي
روانا ٿيا قالوا انا لله وانا اليه راجعون ۔ هڪ فرزند
هڪ نيا ۽ هڪ ٻيا نرين فرزند ٿيندي هوندي ۽ فال تري ويو
اهو ۽ ... ته سندن ... محمد ... آل ...

حضرت شاھ سيدام الله شاھ قلندر جا احوال ۰

بابا ڄاڻ حضرت صوفي صاحب جي شهادت وقت جيڪي سينن
هئا، بابا ڄاڻ بنگلي ۾ شهيد ٿيا هئا. جڏهن حضرت صوفي صاحب
جن شهيد ٿيا ته جن لاءِ تيار ڪيا سندن عشق ڪري
بچي ويل تاج مبارڪ جن پنهنجا ڪپڙا لوڙي ڇڏيا
سندن جان کي وڃڻ جي خبر هئي هئا. پاڻ فرمائيندا هئا
صاحبزاده کي حج ۾ سياڻون اٿي صاحبزاده بابا ڄاڻ
بابا ڄاڻ فرمايو ته ڪي بخش سوڻن
ڏان فرمايو.
تي دوکه صاحبزادي آهين فرمايو سندن ولاري سڳو هجي
فرمايو ته هي ... ته پيا ڏون
[illegible]
ڄي آخرت اين جي ڄاڻ ته ايڪ ماهن عرب کي
فرمايائون ته شاھ سيدام الله شاھ جي قبر کوٽي شادي ڪرا
ته جيڪو وقت ڄاڻ جي غالب ۾ رهندو ته سندن هينئر تائين
جي حالت ڪان آزاد رهندا، هن جي حالت ۾ رهندا
حضرت صوفي صاحب جي شهادت کان پوءِ اهل عيال کي
انتقال وقت جي ڏهين ... جيڪي پوءِ حق ... ڪري
ڪتابن ۾ ... ڪري ... ان پوءِ ... جي

آئي ۽ صاحبزاده صفيلت جي صحبت ۾ رهيا.
جڏهن سندن عمر پندرهن سورهن سالن جي قريب هئي ته
پاڻ تمام اڇا چٽا پاڪيزه هئا ۽ سندن وڏا گهنڊيدار هئا
۽ هميشه آرسي اڳيان هوندي هئي سندن ڪپڙا هئا سندن
نهايت نفيس جيڪي جديد ڍنگ جا هوندي هئا ۽ ڦلپي ذڪر ۽
فڪر ۾ مشغول هوندا هئا جي ننڍپڻ ۾ حرام شئي
اهڙيءَ جو ڪوچو هو جنهن جي راتين جاڳي ۾ رهندا هئا
هميشه فڪر ۾ اهو جنهن اثر ۾ حضرت صوفي
صاحب جن صاحبزاده جي ... مجذوب ۽ فقير نيڪ
نگاه جي جا سورهن ورهين جي ... احيان ۽
... سمجھ ليو آئي ۽ ... ڪري ... آهي
سندن حال ... شيخ ...
صاحب ... مرشد ... ۾ پاڻ
نفس صاحب ... هئا جنهن ... وڃي

لا شيخ من ... دل ... جن
... طلب ... ۽ ...
... لاهر ...
... عبادت جي

انهيءَ وقت هڪ فقير عادل فقير سگهڙ ملهه گيو درگاهه تي رهندو هو
اهو گهڻي وقت ۾ واپس حيدرآباد پير جي آيو ته ان فقير
فقير صاحبزاده جو احوال ان مريد کان پڇيو ان فقير
کي صاحبزادي جو ظاهري حال ٻڌايو جن جي ڏاڍي ارمان ٿيو
شاهه مسعود الله شاهه ڏي ان فقير هيءَ بيان ڪيو ته
اڄ ان ٻچڙي جو حشر پڻ ڪمي کي لڳو آهي
فقير اهو بيان ڪري ... ٻيا ڪي ...
ماءُ ٻاڦي ... ڪري ... ٻي ...
ڪفني ڪري ... پاڻ ... ڪيائون ته هن وقت صاحبن جو
فقرن ۾ ... فيض وارو آهي فقرن کان ... سال ...
انهيءَ وقت حضرت شاهه شهيد عليه رحمت
وڏن خليفن مان وڏي ... فقير عبداللطيف صاحب
جي وارث آهي ... پاڻ ... هليا ويا ... ڏي
شاهه عبداللطيف صاحب جن وقت ... شاهه صاحب
وڏي تعظيم سان احوال ... فرمايائون ته ...
خدا ... جي ولي ... سان ... ڏسي ... اهو
... سان ... ڏسي شاهه صاحب ... ڏي
قبر صاحبن ... جي حڪم اڳيان ... ڏي ...

ھوءِ پلوءَ ۾ ذڪر فڪر جو. شادي پاڻ ۾ ڦوڪا ڏيائون ۾،
رستو پيا ٿون آخر رستو شاھ عبداللطيف صاحب
جن سڪاڻ پيا ٿون ۾ پاڻ مراقبي ۾ ويٺي رھيا رستو ھڪ
رات ۾ ھل ڪري صبح جو شاھ صاحب جن کي پڙيا ٿون
شاھ صاحب جن کي اچرج ۾ ٻلوءَ جو پيڙ ھون ساري شمار
ڪيو [illegible] پين جن ھڪ رات ۾ ڪئي ڪيو آھي عرض
ڪيائون ته قبلا جڏھن اوھان کي رھبري ڪئي آھي
اُنهي ۾ اھو ڪجھ ھو ڪي وڌيڪ ڏس کي صداقت
ته آھي ۾ معلوم اٿم ته جا ڏسيان صاحبزاده ڪئي ٿون
ھوڪلائو ۾ حضرت ميران پور شريف مون آيا
اڪي ھوت کي دروازه ٿي بيٺا - اتر پاسي ڏسي فرمايو
ته ھيڏي ته ھليو - وري اولھ پاسي ڏسي فرمايو اُيڏاھن
ته وڃو - وري ڏکڻ طرف ڏسي فرمايو اُيڏاھن
ته ھليو - اوڀر پاسي نهاري چيائون اُيڏاھن ھليو
۽ اوڀر طرف جو رخ رکيائون - پاڻ ۾ اڳ [illegible]
نڪمي ڪان ھوڪلايون ته نڪمي فقيرن کي ڏنا يائون
جڏھن ھر ھل ۾ فقرن ڏاڍو [illegible] صاحبزاده اُنهن کان ڪئي
بي شمار آھي - ۾ جڏھن [illegible] نوڪي ته ساڻن ڪر

وجهي ته هٿڙا هڪ فقير راهول جهڙ ناني چيو ته مان صاحبن جو ٽيهن
سالن کان تو ۾ ڀيڻان لنگهو ليڪو ڪري لڏو هلنديون اوهان
ڪجهه مان ٻڌايان ٿو سالن کان اڳ ۾ صاحبزادي ڪانئن لاءِ
ڪجهه آيو. فقيرن صلاح ڪئي ته ان ڪم کي ٽاري، احمد فقير راهول
سنڌ ۾ ڀيڻان ڏي وڃي ان ٻڌايان ته ٻيا ڪانئن ٻه سئو ڪتي
ونهه ڪئي بينا. فقير ٻڌايان ڪيا وڃن ٻڌي ڪئي ڪانئن سو
لاءِ تر سڀئي رهبر ۽ ڏن ٻوري ٻڌي مڃيون آهن ته ڪانئن ٻه
جو سامان ٻه ڪي ڏيوڻ ڏيان سڀ ئي تر ڏو سفر جبل ۽ مير جو ڏير
ڪان قرب ۾ ويا ته جي پيش ڪئي ٻار ڏيرا جمائون فقير ٻڌي
امين ڏي سائين ڪئي ته هيان پيرو لپارهن سالن پيش ڪئي
جلدي ڪريان. انهي مڪبرا آهي ته جلي ڏي جاءِ اچي ٿو سئين
موجود آهي. ان ٻيٽ ڪي صاحب لعل ٻڌو پيش ڪئي جو ترائي
ٻه هاڻوڪي ٺٺول شريف ڪان ڇار ڪرو، يعني ان ٻه ٻيل اوڀر
طرف ٻه واقع آهي. هڏهن فقيرن جو سامان وغيره ان ٻه ڏيو
ٻه ڪجهه ٿيئڻ جي ته ترڏي ڪيا ٿو ان ٻه قبلا سائين هلائي
ڪجهه آهي الله ته ساٿين جي ٻڌڻ ٻڌي، ٻالا حڪم ڪندا
جواب ته ڏاڙهي ڦٽي ٿي خبيان ٻه فقير حڪم مطابق ٻڌي ڪوڙين
ٻه ٻه ٻيڙين سو ٿيون ٿورو لڳ ڪي ٻه ڏيڻ ڦٽ ٻڌي فقير ان ٻه

ني پرهي. (جي ڪيترن پورن آندا هئا ٿون) ڪڇهن ڦيجهي
گهر پيشان بيهجي الا بندوبست ڪندا هئا سا جوري
ب حڪم ڪندا هون - اهن جاين تي ايهي پان سنڌن
چادر ۽ چيز پيشان ڏي چوندا هون وڃي ڪجهري شان
وڃون. جهڙا هي پن ني ڪجهري ۾ ويهن وري
ڪرلڙا هئا ۽ ڪک ڇون مانئون هو مزيون هيڻ
اهي مالي گذر سفر ڪندا هئا باوري چوندا هون ته
ڦوگر ايوه جا قلي تي ايهي ر ڦوگ ۽ يوه تر جا خفر ڪرتا آهن
پان حڪم ڪندا هئن ته ڪيگڙي ۾ ڊجهي ترتلا ۽ تورڙي ياه
ڏي وري جوڙسن ۽ خوشبو دار چانور تيو يون
پاڻي لاءِ پان نا حڪم ڪرڙا هون ۽ طلائي هوڳ هيشان
... ... نيڊ هئا ۽ ... جسته پيڙا
پوهر ... ني هوش ... ڪيترا اشير اشير
هين ۽ ... ڪندا هئا ۽ قبرا ڪيترا اشير اتيا آهن
پان ا حڪم ڪندا هين ۽ ڪيترا هي ... ڊ ڪ ...
... حڪم ... ۽ ... ... جد آهن
سنڌ هي ... ... چادر ... ڪجهري ...
مشان ۽ ... حڪم ڪندا هئا ۽ ... ...

ڪرندو ويو - فقير ڇيڙا ڇڏيائين ۽ هن ڏوهي جا ڏڪل آهن
فقيرن ۽ امرا ڪيئي سو جيڏا ڏنا هئائين پڇڻ جي پورو پورو پيا
هئا - اهو سڀ ڪجهه فقيرن ۽ مريدن لاءِ ڇڏيندا هئا. ان
اهڙين پڙهن درهن ظاهري طرح ۽ ڪا ڏوڪڙ ڏا ڏوڪن ۽ پيو
پيا ڏين - ان کان اڳ ڪجهه قضائي حاجت لاءِ ۽ رڳا هئا
مٿس روز مراقبي ۾ پڙهندا هئا - سيدن گهڻن ۽ اڻٽي بعد
سڀ لوڪ فقيرن سان نشر وهو - جيسين پيا ۽ فقير جهونڊو هو
جنهن شاه صاحب ٿيا تي ۽ ج ورثن ٿيا ۽
ڪمو ڏاڏن گهرن جي ڪڇنا هيج - مطلب ۽ تن طرح ڪي اوليسين ۾
لاهوتي لطيفي جي ماڻهن ڪڇيو هيج
ساڳي جاڳين سان - ڏو دستور ڏيکاريا
سيدن ٿري سفر جا جزا ءِ گهميون تن ۾ ڄاڻن ۽ هڪ
نٿون ڪنا - انهيءَ دور سڄي زبان قائم رهي
آخر الله هڪ ڏينهن فقيرن ڪري ۽ ڪنوءَ قبلا سائين پاڻ
سان هن سڀني ويا ٿيا آهون هاڻي اڳي جا هال جو امداد آهي
لڳ پڻ ڏنا ويا ڏين ۽ اها جيڪا ساڻن پت ڏيکي ٿي ان
ٿيڻ هاڻ سو سيتان اڳي هاڻ ڪي ڳل شرف ولايت
[illegible]

ھيناڻ اچي ويا. جڏھن پاڻ ان ڦوڳ ھيناڻ اچي ويا، ان
جي پيارن ھي مرشد ڳالھ ڏني. ڦوڳي پاڻ ساري جھاران
فوت ڪ. ھيناڻ ان گوڏري ۾ رجا سندن والد شريف ڪمال علي جي)
گذاريائون. راھ گوڏري تاج جو حضرت شاه شھيد عليه رحمت
ڪمال عطا ٿيل ھئي. اڄ جو موجود آھن. يادگار ڏي لنڊن وٽ
تحفو طور رکيل آھن. ان جي زيارت ڪرڻ ھين سڀني جي
مبارڪ ڏ جو موقع تي مريد ۽ معتقد ڪندا آھن.
جڏھن صاحب ڪريم جو تجلي شريف واري پيشڪي رھڻ ڏ
ڪلھوڙن جي حڪم تي حضرت صوفي صاحب شاه شھيد عليه رحمت
جو فرزند شاه سلام الله شاه ھڪ وڏو فقير ۽ اھل الله درويش
ٿيو آھي. ان ادو پڙي ڪين حسرت ٿيو ۽ صاحب ڪريم
ڏ شھيد ڪرڻ لاءِ سرڻ رٿ ڳيا. پر ڪامياب نه ٿيا جو
محمد شاه مغل شھنشاه دھلي جو پروانه ھيو ته ھو پادشاه
صوفي سان ظلم نه ڪري. ان ڪري ڪلھوڙن سندن ڏوھي
ڪرڻ لاءِ ھڪ آدمي کي ڏي دليون زھر قاتل جون ڏنائون
انھن دليون مان ھڪ زھري ھو الله تو ڏو ڏو ڪھڻ
ڏاڏي سي ۾ ڪيھن نه جي نه ماري وڃي ۽ ڪ ڏيکي اھري
ھئي جو ان ماڻ لوڙو ڏر ڪندي سمجھي داري جاءِ

ٿي وڃڻ جي اسماعيل ويندا هئا. ٿي ڏٺي اهڙي جي جوان ٿي
پاڻي ڀرڻ لاءِ پنهنجا ٻار ڪيا ۽ ڇوڪرين کي ٻه پاڻي ٻيلي
سان هڪدم ماٺ ڪري ڇڏي. انهي مامري کي ناخدا ٻڌايون
ته جڏهن رب تعاليٰ ٿي حڪم ته ڪشتي ڪنري لڳائي.
آئي ته اڇلائي. آخر اهو ماڻهو پڪو پڪو ڪيو پڪي جڳهه
ويٺو ته ظاهري طرح پريشان پر ذري گهڻي ڪجهه ٻڌايائين
پاڻ ته دستور موجب هميشه مراقبي ۾ رهندا هئا.
آخر ڪجهه وقت پاڻ مراقبي مان منهن ڪڍيائون ۽ ان ناخدا
کي فرمايائون ته جهاز ڪنارن کان پري ڪري ڇڏيو ته
ٻيڙي ڪئي اهي مسلمان ڪي ڏي سفر ۾ ٿي ويو
۽ اهڙي دهشت ۾ جو اهي ٿي ڊپليون ڪري حضور
ڪيئن ڪيا پڻ ۽ پاڻ اهي ڪاڻ ولي ٻڌي جاڪڪ ڪيائون
ته ڇو ٿا ڊڄو ۽ ويهي وڃڻ ويڙهي ٿي پر مبارڪ سان لاٿائون ڪن
ٿي ويل پنيا ته ويڙهي ويڙهي اهي وارا مبارڪ ۾ هوئي
ٿي وڃڻ ته اول پاڻي ۾ سڀ رهيا. اهي پيرن لاءِ ٿي
هٿ اٿي ڏٺو ته اٿي اهو جو ٻيڙي اهو
سا اٿي ڏٺائين ته اٿي ٻيڙي سا اهي هٿ
ته ڪيترو ڪنارو لڳائي ڪشتي اڳتي وڌي

ڦي تل دل شرح ازڦو ڪي جا قصر ... عن حضرت صاحبن محرمين
ڪلهن سوال ٿيو ته قبلا يزيد جو امام حسين عليه السلام سان
ناحق جدال ڪيو جا ڪنهن جي ڪنهن جي فرمايو ته مقصد ڏيڻ
يزيد لئه جهڙو آهي بني يزيد جي حق ۾ آهي
سندن حياتي جو هڪ ڪو جزو ناظرن جي آهيان نيش ڏيان ٿو
ته بخاري ملڪ ۾ هڪ سال سيدن ۾ اثر اڻ ڦي ٻي
پيا هو هڪ قنبر علي شاه ۽ مظهر علي شاه هو ان
هڪ سيد مظهر علي شاه سنڌي ٻنهي سيدن پاڻ ۾
ذي محبت هئي - انهي جي شام سيد ... ٻنهي
پاڻ جي محبت ۽ ڏان ۾ اهو سيد ڪنهن ڏڪر ڪيو ته ڪنهن
پاڻ جي مان ملا ۾ سوال ڪريو - مگر ڪنهن مطلب پورو ڪيو
ٿيو - آخر ڏ هول ڪئي جو ال ... ڪري ڪنهن ... شي
قلندر ... ڪرڻ ۾ سيد صاحب تر اچي نه ڪيو.
اتان جواب ليس ته قرڏي بادشاه ذاير ترم ازيد
چڙهي ان ... ۾ مطلب پورو ٿئي ٿو -
جي شاه صاحب منزل بمنزل پنڌ ڪندو ڪجا ڪيو
بيا شنيدو - اچي صاحبن محرمين جي خدمت ۾ پيش ٿيو
جنهن محل شغل جي وقت آيو ته اتي گهڻي ...

قسطنطنيه ۾ آيا. جن کي سونا والا ڳهڻ هئا (اهي اٿي فقيرن
ميرالن پرتال آيا هئا. ڪال ۾ ٿيا پڻ ٻيا ڳالهه ڏي جي سامان
ڪٿان کي اينڊا هئا) انهن آئين جا نالا هي آهن:
سيد جونالو صحيح ـ ٻيو جونالو ڪٻڙو هوندو هو.
شاه صاحب جڏهن اُتي ته ڏٺا ته دل ۾ خيال ڪيائين ته هي فقير
پاڻ کي ڇا ڇا واهه ڇا اٿي. هي ڪاهي ۽ ننڍو هوندو انهن
پاڻ جي کي اڳ ۾ فرمايو هو ته سائو ملڪ ۾ آيا آهن
اٿي ته پوءِ ـ شاه صاحب دل ۾ ته خيال ڪري آيو هو
ته هي سامان جهڙو ڪٿاد وڃي ته پوءِ پاڻ ڪئي ـ
جڏهن پاڻ شاه صاحب جو ڪيم ۽ ٻيو حاضر ٿيو ته پاڻ مراقبي
مان ڪڍي ڪي فرمايو هو ته ٻنهي سيدن اٿي جي واهو ڏي
آيو ته شاه صاحب ٿاڌو لٽيال ٿيو ـ پوءِ پاڻ فرمايو هو ته
آيا آهن ٿا ته لڳا لڳا ٿا ـ سيد سائين ويو ته جهڙو
ڪتار ستال ته ڪو وري فرمايو هو ته هي سان سيد ملو آهي
اي سيد لڳ سو لڳو اهي قصا صحيح ڪري ـ پوءِ سيد مبارڪ
ڪري لڳو ته واسطو پئي ته هي اهو مشڪل هل ڪيو
آخر ڪئي آزي لنڊار ڪالهه وري فرمايو ته هي ڪوٽ
جي اولهه طرف ۾ جڏهن ڪري آهن ته ڪري ڪئي لڪ صاف ڪري.

جمعي ڏينهن ان ڏينهن [illegible] ڏني پاڻ ملازم سيدن کي نوڪرائي
گهوڙي [illegible] ايئن ڪيائين جيئن فرمايو هيو تئين مطابق
ڪي سال جمع جمع ڏينهن جي پاڻ ملازم رهيو آخر ڪجهه
عرصي کان پوءِ [illegible] پاڻ ملڪ شهر ٺٽي وليءَ وري حاڪم
شاهه صاحب جي حڪم شريف سان پوءِ [illegible] پهتو جڏهن شاهه
صاحب پاڻ [illegible] ليڪن [illegible] لشڪر [illegible]
آهين هن شخص جو لشڪر آهي [illegible] ملڪ لاءِ [illegible]
[illegible] فرمايو [illegible] جواب [illegible] هي لشڪر
حضرت امام حسين عليه السلام جو آهي جنهن نسبت
شهيدن لشڪر [illegible] آهي [illegible] حضرت
امام صاحب جن جو تخت شريف جي [illegible] لڳايو [illegible]
فقيرن [illegible] ملڪ لاءِ [illegible]
امام صاحب جن [illegible] حڪم [illegible] جمع جمع ڏينهن پاڻ [illegible]
ملازمن [illegible] حڪم [illegible] حال [illegible] ملڪ [illegible]
شاهه صاحب جن تخت شريف وارن جا مريد ٿيا اهڙي [illegible] سيدن
[illegible]
[illegible] جاري آهي [illegible]
[illegible] سيد [illegible] شاهه [illegible]
[illegible] شاهه

۾ سيد محمد امين شاهه ولد رحيم بخش شاهه ويٺل آرڙو هر بجار
جا ڳوٺ ۾ رهندا آهن ۽ مزار ڪندا الله ڏنو پير
اجر خير ڏيندو. بجار جو سردار سيد ۾ نيشت پشت
مريد حالانڪ سيد امام علي شاهه جو سردار بجار جو ناسو ولي
سيد حاڪم حسين شاهه آهي جو درگاهه شريف جي
سجاده نشين حاجي عبدالستار شاهه جو طالب آهي
سندس مريد ۾ وليون ۾ اهڙي ڳالهه جو ذڪر ڪجي ٿو
ڪلوڙو ڏنو ٿو انهي ڳالهه جو سردار حاڪم حسين شاهه هر سال
جو شريف ۾ محل شريف جي ميلن جي دستور مطابق
ادا ڪندو آهي.
جناب سيد امام الدين شاهه صاحب جي مزار محل شريف واري بيٺ
۾ ڳوٺاڻي سندن عمر سو سال هئي جو قصص حضور رحلت
جو وقت قريب پهتو ته پاڻ فقيرن کي فرمايو ته مونکي
درگاهه شريف ۾ دفن ڪجو ته منهنجي مزار تي ڪجهه ڏينهن
تائين اسان جو آستانو ڪجي ۽ وري اهڙي طرح هر ڏهاڙي
هر سال ميلو ٿيندو. انهي وقت فقير اڳ روح قبض ٿي ويو.
پاڻ فرمايو ته ڪالهه هو آهي ڪجهه ڪري ته جيئن
ته ڪجهه هوندي سال هي بيت فرمايو.

جو ڪل ٿي ٿي مارئي الوڙن الو سونهاڻ مڪاسو جري، هلو
وسيدي ويڙهيچن ڏي پهچي پاڻ پلو۔ پڏي ۽ والت ولو
هادي اهو سنو۔ جو سونهون ٿي ساٿه ڏي۔
آخر پاڻ سال ١٢١٣ هجري بمطابق 1766ع ٢١ ذوالحج مهيني جي ٢٥
تاريخ جمع ڏينهن دنيا جهڙي عالم فنا ڏي انتقال فرمائي
قالوا انا لله وانا اليه راجعون ٥ جڏهن پاڻ وصال ڪيائون ته ڏاڍ
دستور مطابق ڪين غسل ڏنو ته هڪدم جسم ۽ روح جبار
جي ولي جي هي سٽ فرمايائون

من مٺن مارن اڪيلي پوا انت نهوا آئون
پيٽ پڙي پيو سان لڳيم جان لائون
هي ڄاڻون جڏا ئون ته ملڪ سڀ علم پڙيو۔

حضرت شاهه عنايت جي پيرين ڳالهه ڪيلشن فرزند سائين حضرت شاهه عنايت الله شهيد جي اولاد جا احوال۔

ناظرين جو سڪلو ٿي جي اندر عام قتل ڪرائي يعني ظلم ڪيائين
صوفين تي اهڙو وقت هو جو ڪي سالن صوفي سرڪار سيدو هو
ته ٻنهي سرو دائين اهيا ڪسري ويندڙ ڪي پنج روپيه انعام
قبيلا هئا ته ڪو صوفي سر اڻي ته فقير سر الله جو نالو جيڪو

جنهن جي سالن مان نصري ۾ ديوه انهي قتل ڪيو ته ولوء اهي ظلم جي
هرڪا سائين حضرت عزت الله شاهه اهي دعبال سعيت
جنهن تحقي جڳهه ۾ عزيزلساءِ ۾ رهندا هيا جنهن سن اجمير شريف
واري پير دهلي جي بادشاهه جا پيرداح آهن جو سائين حضرت
عزت الله شاهه ڪي وني اچي گادي تي ويهاريو سال کان سيد
محصاني ۾ گادي نشين ٿيا سال گهڻو وقت الله جل شانه
جي يادگيري ۾ گذاريندا هئا ڪين هن فرزند جي ڪڏهن ٻه نياڻيون هيون
جن صاحبزاده تنهن کي گذاري ولو هو سا ڪي جنهن
نياڻي سائين حضرت محمد ابراهيم شاهه کي ڏنائون سائين
حضرت عزت الله شاهه ڪي محمد جا فرزند هئا متاخرين کي
معلوم هجي حضرت شاهه علي محمد کي ساهه ۾ پاڻ
ڏه حضرت محمد الله شاهه جو جنهن فرزند نه ٿيس سال
ته قتل ٿاهه ۾ شهيد ٿي ويا ۽ حضرت تالي ڳالهه جنهن
جي ڏه فرزند ثاني حضرت محمد شاهه ڪيا ان سير ال پير
مان هر هڪ فرزند جي لوڻ ۾ رهندا هئا ڇا تي
وفات ٿيا انهن فرزند حضرت ابراهيم شاهه ۽ والد
سائين حضرت عزت الله شاهه جي وقت ۾ هن فاني جهان
مان سنه ١١ الهجري ۾ تاريخ ١٣ محرم الحرام جمعي ڏينهن 1766ع ۾

پاڻ ولت اللہ جل شانہٗ جي مخدوم محمد اسماعيل کان بيعي هئالون
اا ذکر ٿيو. سندن هڪ فرزند سائين حضرت محمد زاهد شاهه هو
پاڻ حضرت عزت اللہ شاهه پنهنجي ننڍي ڀاءُ سائين حضرت محمد زاهد شاهه
کي ڏني. پاڻ لاولد هئا. فاني جهان مان رحلت فرمائي ويا
تنهن ڪري گادي تي سائين حضرت محمد زاهد شاهه وٽ
آئي. سائين حضرت عزت اللہ شاهه کان پوءِ گادي نشين
حضرت محمد زاهد شاهه مقرر ٿيو. پاڻ سنه ۱۱۸۷ هجري ۾ مسند نشين
ٿيا. پاڻ ذڪر پنهنجي والد بزرگوار سائين حضرت ابراهيم شاهه
کان بيعي هئا لون.